
Vergaderjaar 2024-2025

29 521 Nederlandse deelname aan vredesmissies

B0 BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 25 april 2025

In overeenstemming met artikel 100 van de Grondwet en met verwijzing naar de Kamerbrief 'Voortgangsrapportage over de Nederlandse bijdrage aan EUFOR Althea in Bosnië en Herzegovina' (Tweede Kamerstuk 29 521, nr. 484, d.d. 15 mei 2024) en de Kamerbrief 'Internationale inzet van Nederlandse militairen, civiele experts en politiefunctionarissen 2025 – 2028' (Tweede Kamerstuk 29 521, nr. 493, d.d. 4 april 2025) informeert het kabinet u hierbij over de Nederlandse inzet in operatie EUFOR Althea van 1 augustus 2025 tot en met 31 december 2027.

Het kabinet heeft besloten tot inzet van een infanteriecompagnie van de Koninklijke Landmacht ten behoeve van het multinationalaal bataljon van EUFOR Althea. Dit is een inzet van maximaal 175 militairen voor de duur van één jaar, van oktober 2025 tot en met 1 oktober 2026. Het kabinet verlengt daarnaast de huidige artikel 100-inzet van een *Human Intelligence* (HUMINT) team (maximaal tien personen) en Nederlandse staffunctionarissen (van de huidige zeven naar maximaal tien) op het hoofdkwartier van EUFOR Althea te Sarajevo tot en met 31 december 2027.

Met deze bijdrage aan EUFOR Althea bouwt Nederland voort op behaalde resultaten en investeringen in de operatie. In absolute termen levert Nederland hiermee een bescheiden doch betekenisvolle bijdrage aan het behoud van stabiliteit in Bosnië en Herzegovina. Dergelijke stabiliteit geldt tevens als een noodzakelijke randvoorwaarde voor de aanpak van het kabinet van georganiseerde criminaliteit en asiel en migratie uit de Westelijke Balkan.

Met inachtneming van het toetsingskader volgt hieronder een contextanalyse, waarna wordt ingegaan op de strategie van de Nederlandse geïntegreerde inzet in Bosnië en Herzegovina. Vervolgens worden de operatie EUFOR Althea en de Nederlandse bijdrage toegelicht. Daaropvolgend wordt ingegaan op de militaire aspecten zoals de operationele haalbaarheid, de geschiktheid en beschikbaarheid van de krijgsmacht en de onderkende risico's, waaronder het risico op burgerslachtoffers. Ten slotte wordt stilgestaan bij de monitoring van de voortgang van de bijdrage aan EUFOR Althea en de financiële aspecten van de inzet.

Contextanalyse

Bosnië en Herzegovina is verdeeld in twee entiteiten, namelijk de Federatie Bosnië en Herzegovina die overwegend door Bosniakken en Bosnische Kroaten wordt bewoond, en Republika Srpska, met overwegend Bosnisch-Servische inwoners. Ten opzichte van de centrale regering op staatsniveau hebben beide entiteiten aanzienlijke bevoegdheden.

Daarnaast is er het zelfstandig bestuurde district Brčko. Het land kent een driekoppig presidentschap, met een vaste zetel voor een Bosniaks lid, een Bosnisch-Kroatisch lid en een Bosnisch-Servisch lid. Aan de basis van het politieke systeem van Bosnië en Herzegovina ligt het in 1995 tot stand gekomen Verdrag van Dayton, waarmee een einde kwam aan de in 1992 ontstane oorlog. Het Kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger ziet toe op de civiele implementatie van het Verdrag van Dayton. De Hoge Vertegenwoordiger beschikt over de zogeheten *Bonn Powers*, die hem in staat stellen eenzijdig voor Bosnische autoriteiten bindende besluiten te nemen en Bosnische functionarissen te ontslaan die het Dayton Verdrag schenden.

De politieke situatie in Bosnië en Herzegovina wordt gekenmerkt door disfunctionele staatsinstellingen, corruptie en etno-nationalistische retoriek van politieke leiders, waarbij haatzaaien, genocide-ontkenning en historisch revisionisme met regelmaat voorkomen. Verzoening heeft onvoldoende plaatsgevonden.

De president van Republika Srpska, Milorad Dodik, houdt de Republika Srpska in een ijzeren greep. Onafhankelijke media en het maatschappelijk middenveld kunnen er nauwelijks opereren. Dodik zinspeelt met grote regelmaat op afscheiding en ondermijnt het Bosnische overheidsgezag, de Bosnische overheidsstructuren en de internationale aanwezigheid, inclusief het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger. Het Staatshof veroordeelde Dodik op 26 februari jl. tot een jaar gevangenisstraf en een zesjarig verbod op het uitvoeren van publieke functies voor ondermijning van het gezag van de Hoge Vertegenwoordiger. Dodik kan nog tegen deze uitspraak in beroep.

In reactie op de uitspraak nam het parlement van Republika Srpska op 27 februari jl. een aantal wetten aan die de legitimiteit en het functioneren van Bosnische staatsinstituties verder aantasten. Daarnaast presenteerde de regering van Republika Srpska op 11 maart een nieuwe grondwet waarin Republika Srpska tot soevereine entiteit wordt verklaard. Deze bevat vergaande bepalingen die de autonomie van Republika Srpska zouden vergroten. Deze grondwet moet nog in twee lezingen door een twee-derde meerderheid van het parlement van Republika Srpska worden aangenomen.

Voor deze aanval op de constitutionele orde van Bosnië en Herzegovina werd op 17 maart een nationaal arrestatiebevel uitgevaardigd voor president Dodik, alsmede voor minister-president van Republika Srpska, Višković, en de voorzitter van het parlement van Republika Srpska, Stevandić. Op 27 maart werd een internationaal verzoek tot aanhouding van president Dodik en voorzitter Stevandić door de rechtbank van Bosnië en Herzegovina ingediend bij Interpol. Het verdere verloop hiervan kan mogelijk leiden tot een verslechtering van de veiligheidssituatie.

Veiligheidssituatie

Etnische spanningen en nationalistische sentimenten onder met name de Bosnisch-Servische bevolking vormen een bedreiging voor de veiligheidssituatie. De intentie van het leiderschap in Republika Srpska om af te scheiden van de rest van Bosnië en Herzegovina én de daadwerkelijke capaciteit om dit te verwezenlijken, vormen de belangrijkste graadmeters. Ondanks de sterke retoriek zijn er op dit moment geen signalen die wijzen op een groot draagvlak onder de Bosnisch-Servische bevolking voor afscheiding. Evenmin zijn er op dit moment tekenen van een op handen zijnde gewapende escalatie. Desalniettemin kan de politieke impasse een bedreiging vormen voor de stabiliteit van het land.

De afgelopen jaren heeft Bosnië en Herzegovina de uitgaven aan de krijgsmacht aanzienlijk vergroot. In 2023 is het land met Duitsland en de VS overeenkomsten aangegaan voor ondersteuning in de organisatie, planning en budgettering ten behoeve van de krijgsmacht. Vooral nog is de krijgsmacht maar beperkt in staat om zich zelfstandig tegen buitenlandse agressie te verdedigen of de binnenlandse stabiliteit te bewaren. De krijgsmacht wordt nog steeds geplaagd door financiële en materiële tekorten, verouderde wapensystemen, gebrekkige voorzieningen en personele leegloop.

Modernisering wordt bemoeilijkt door ineffectieve allocatie van financiële middelen, de verlamming van de politiek op het niveau van de centrale staat en de politieke weerstand van voornamelijk Republika Srpska, die binnen de eigen entiteit de paramilitaire capaciteiten aanzienlijk heeft uitgebreid.

Voor veiligheidsgaranties leunt Bosnië en Herzegovina sterk op EUFOR Althea. Gezien de huidige politieke context in Bosnië en Herzegovina acht het kabinet het waarschijnlijk dat ook na het einde van de periode van de voorgenomen Nederlandse inzet, EUFOR Althea nog een noodzakelijke bijdrage zal blijven leveren aan de veiligheid in Bosnië en Herzegovina.

Verschillende buitenlandse actoren hebben invloed op de veiligheidssituatie in Bosnië en Herzegovina. Kroatië speelt een significante rol, mede gezien de nauwe politieke banden tussen een belangrijk deel van het leiderschap van de Kroatische gemeenschap in Bosnië en Herzegovina en de regering in Zagreb. Daarnaast pleit Kroatië in internationaal verband voor de versterking van de Bosnisch-Kroatische positie in het staatsbestel van Bosnië en Herzegovina.

Dodik voelt zich in zijn streven naar verregaande autonomie of zelfs afscheiding van Republika Srpska gesteund door Servië. President Vučić spreekt zich geregeld kritisch uit over het westen en stelt dat Serviërs in Kosovo en Bosnië en Herzegovina stelselmatig onderdrukt worden. President Vučić heeft Dodik na zijn veroordeling symbolisch steun betuigd door het strafproces publiekelijk sterk te bekritisieren. Er zijn momenteel echter geen aanwijzingen dat president Vučić bereid zou zijn daadwerkelijke afscheiding, bijvoorbeeld middels militair ingrijpen, te steunen. Servië investeert aanzienlijk in modernisering van zijn defensie. De nadruk ligt daarbij op luchtafweer, cyber en elektronische oorlogsvoering. Enkele voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van een *rapid reaction special operations force*, de opbouw van een modern luchtafweersysteem van Russische en Chinese makelij en de aanschaf van Franse gevechtsvliegtuigen en Israëlische raketartillerie.

Rusland probeert in Bosnië en Herzegovina op uiteenlopende wijzen zijn invloed te vergroten en vormt daarmee mogelijk ook een dreiging voor de stabiliteit. Rusland heeft baat bij controleerbare onrust in Bosnië en Herzegovina om verdere toenadering tot de EU en de NAVO te voorkomen en zijn eigen invloed op de Balkan te vergroten. Rusland probeert zijn greep op Republika Srpska te verstevigen door zich op te werpen als verdediger van Bosnisch-Servische belangen, onder meer in multilaterale fora. Tevens probeert het via desinformatie de geloofwaardigheid van de NAVO en de EU als veiligheidsactoren in twijfel te trekken. De politieke en diplomatieke banden tussen Rusland en Republika Srpska zijn innig. President Dodik onderhoudt al langere tijd nauwe banden met president Poetin.

China ziet de Westelijke Balkan als een toegangspoort tot Europa en is vooral op economisch vlak actief in de regio. China kan economische macht gebruiken om druk op landen als Bosnië en Herzegovina uit te oefenen om een gunstiger klimaat te scheppen voor het realiseren van zijn strategische doelstellingen. China heeft een groeiende invloed in de veiligheidssector van met name de Republika Srpska.

Strategie Nederlandse geïntegreerde inzet in Bosnië en Herzegovina

Nederland steunt in bilateraal en in Europees verband landen in de nabuurregio, waaronder Bosnië en Herzegovina. Het recente oorlogsverleden en voortdurende dreiging vanuit onder andere Rusland, maakt Bosnië en Herzegovina kwetsbaar. Het belang van stabiliteit op de Westelijke Balkan is met de Russische oorlog in Oekraïne alleen maar verder toegenomen. De inzet in EUFOR Althea heeft als doel in multinationaal verband een bijdrage te leveren aan de stabiliteit van Bosnië en Herzegovina om de kans op een nieuw (gewapend) conflict in Bosnië en Herzegovina te verminderen en – idealiter – te minimaliseren. Dit biedt tevens een constructief

kader voor Bosnische politici en de internationale gemeenschap om oplossingen te identificeren voor het sluimerende conflict.

Gegeven de geografische nabijheid hebben Nederland en de EU belang bij stabiliteit op de Westelijke Balkan. Deze stabiliteit is een noodzakelijke randvoorwaarde voor de aanpak van het kabinet van georganiseerde criminaliteit en asiel en migratie. Nederland geeft in Bosnië en Herzegovina invulling aan deze beleidsprioriteit door onder andere het steunen van regionale projecten op het gebied van terugkeer van migranten en bestrijding van mensensmokkel en -handel.

De Nederlandse inzet vindt daarnaast plaats via diplomatieke contacten (in bilateraal en EU-verband) en het Programma Maatschappelijke Transformatie (MATRA), met programma's gericht op het bevorderen van mediavrijheid, corruptiebestrijding en onafhankelijke rechtspraak. Tevens wordt via het Stabiliteitsfonds een bijdrage geleverd aan het versterken van het toezicht op de veiligheidssector in Bosnië en Herzegovina.

Complementair aan de bijdrage aan EUFOR Althea draagt Nederland tot en met 31 juni 2028 maximaal vijf civiele experts bij aan de *EU Special Representative* en het Kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger in Bosnië en Herzegovina. Met deze functies heeft Nederland een kans invloed uit te oefenen en draagt het bij aan de coördinatie met lokale rechtshandavingsinstanties en met EUFOR Althea.

Nederland erkent het EU-perspectief van landen in de Westelijke Balkan. Daarbij houdt Nederland streng vast aan de eisen voor EU-lidmaatschap, inclusief de Kopenhagen-criteria, waar geen concessies aan worden gedaan. Bij de Nederlandse inzet in Bosnië en Herzegovina dienen de door de Europese Commissie geïdentificeerde veertien hervormingsprioriteiten uit 2019 als uitgangspunt. Voor het aannemen van het onderhandelingsraamwerk moet Bosnië en Herzegovina voldoen aan alle stappen uit de Commissie-aanbeveling uit 2022.

EUFOR Althea

Operatiemandaat

De operatie EUFOR Althea werd op 25 november 2004 gemandateerd voor toezicht op naleving van de militaire aspecten van het Verdrag van Dayton. De VNVR-resolutie 1575 geldt als rechtsbasis voor de operatie en wordt jaarlijks door de VNVR verlengd, laatstelijk op 2 november 2024.

Operatiedoelstellingen

De primaire doelstellingen van de operatie zijn het behoud van een *safe and secure environment* en het afschrikken van actoren die de vrede in gevaar kunnen brengen. Hierin treedt de operatie gezamenlijk op met de internationale gemeenschap.

EUFOR Althea beschikt over een multinationalaal bataljon bestemd om te reageren op incidenten. Daarnaast beschikt de operatie over andere middelen waaronder een *Explosives and Ordnance Disposal*-eenheid, een netwerk van twintig *Liaison and Observation Teams* en enkele HUMINT-teams. De *Liaison and Observation Teams* en HUMINT-teams dienen als informatie- en waarschuwingssysteem. Op basis van deze inlichtingen kan de operatie de veiligheidssituatie in Bosnië en Herzegovina permanent monitoren en hierop inspelen.

Bij een verslechterende veiligheidssituatie kan EUFOR Althea snel beschikken over reserve-eenheden. Het kabinet is alert op de beschikbaarheid en vulling van de reserve-eenheden in geval van escalatie, omdat een deel van deze eenheden gedeeld wordt met de Kosovo Force. Indien deze worden ingezet voor KFOR, zijn ze tijdelijk niet inzetbaar voor EUFOR Althea. Nederland heeft bij het operationele commando van EUFOR Althea bij SHAPE aangedrongen op een vermindering van dubbele toebedeling van

reserve-eenheden. Er zijn op dit moment geen signalen van een gelijktijdige escalatie in Kosovo en Bosnië en Herzegovina. Wel acht het kabinet het van belang dat EUFOR Althea zich voldoende blijft voorbereiden op diverse scenario's. De moeilijk te voorspellen politieke- en veiligheidscontext vraagt om continue waakzaamheid.

De operatieleiding van EUFOR Althea monitort de veiligheidssituatie continu en past de omvang van de operatie daarop aan. Zo is EUFOR Althea na de Russische inval in Oekraïne met vierhonderd militairen versterkt. Daarnaast heeft de commandant op 13 maart jl. reserve-eenheden ingeroepen in anticipatie op mogelijk toenemende spanningen rondom het proces tegen Dodik. De operatieleiding acht verdere uitbreiding onwenselijk en onnodig: de veiligheidssituatie geeft hier vooralsnog geen aanleiding toe en de operatie wordt, met de mogelijkheid om snel reserve-eenheden te kunnen activeren, voldoende robuust geacht om aan de operatiedoelstellingen te kunnen voldoen. Daarnaast kan te grote zichtbare militaire aanwezigheid leiden tot onrust onder de bevolking. Het kabinet sluit zich aan bij het oordeel van de operatieleiding.

Nederland pleit, samen met Duitsland, in EU-verband voor de mogelijkheid om de EU *Rapid Deployment Capacity* (RDC) in te zetten in EUFOR Althea in geval van ernstige escalatie. Zoals aan de Tweede Kamer gemeld in de Geannoteerde Agenda van de RBZ Defensie van 2 en 3 april (Kamerstuk 21501-28-275 d.d. 24 maart 2025), zijn sinds 1 januari jl. circa honderdvijftig Nederlandse militairen onderdeel van de EU-*Battlegroup*, die Duitsland als *Framework Nation* leidt binnen de RDC. De RDC is een snel inzetbare capaciteit die bestaat uit maximaal vijfduizend militairen.

Deelnemende landen

In totaal nemen vierentwintig landen deel aan EUFOR Althea, waarvan achttien EU-lidstaten: België, Bulgarije, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en Zweden. Naast de EU-lidstaten leveren ook Albanië, Chili, Noord-Macedonië, Moldavië, Turkije en Zwitserland een bijdrage aan EUFOR Althea. De huidige omvang van de missie bedraagt 1600 militairen. Daarnaast zijn twee reserve-infanteriecompagnieën van in totaal circa vierhonderdvijftig militairen op 13 maart jl. tijdelijk toegevoegd aan het multinationalaal bataljon. De Roemeense generaal-majoor Florin-Marian Barbu is sinds 21 januari 2025 *Force Commander* van EUFOR Althea.

Invloed van Nederland op de operatie

Het Politiek en Veiligheidscomité (*Political and Security Committee* – PSC) voert de politieke controle en de strategische leiding over EUFOR Althea. Nederland kan via het PSC meebeslissen over de operatie. Door de bijdrage aan EUFOR Althea wordt de invloed van Nederland op de operatie verder vergroot. Door middel van periodieke evaluaties beziet het PSC de noodzaak voor heroriënteren, voortzetten of beëindigen van de operatie. De eerstvolgende strategische herziening zal medio 2025 plaatsvinden. PSC of de RBZ spreekt daarnaast over de operatie als er veranderingen in de politieke of veiligheidscontext plaatsvinden. Ook in NAVO-verband wordt geregeld over ontwikkelingen omtrent EUFOR Althea gesproken omdat de operatie gebruik maakt van de Berlijn Plus-overeenkomst. Tevens vinden elk half jaar gezamenlijke bijeenkomsten van het Militair Comité van EU en NAVO over deze operatie plaats.

Nederlandse bijdrage aan EUFOR Althea

Gronden voor deelname

De voornaamste reden voor Nederland om bij te dragen aan EUFOR Althea is het bevorderen van de stabiliteit op de Westelijke Balkan. De spanningen in Bosnië en Herzegovina hebben een regionale dimensie vanwege het etnische karakter van het

conflict. Het belang van het voorkomen van verdere instabiliteit aan de buitengrenzen van de EU is door de inval van Rusland in Oekraïne verder toegenomen. Door met relatief beperkte militaire middelen bij te dragen aan het behoud van de stabiliteit in Bosnië en Herzegovina en de bredere Westelijke Balkan, beogen de EU en de NAVO een tweede conflict in Europa, en de noodzaak om grootschalige middelen in te moeten zetten om stabiliteit te herstellen, te voorkomen. Een sterke Nederlandse inzet in de Westelijke Balkan past in het streven om de groeiende invloed van Rusland in de regio tegen te gaan. Stabiliteit geldt tevens als randvoorwaarde voor het tegengaan van irreguliere migratie en georganiseerde misdaad. De stabiele maar fragiele situatie vraagt om een structurele presentie van EUFOR Althea in Bosnië en Herzegovina.

Met een bijdrage aan EUFOR Althea geeft Nederland invulling aan de ambitie zoals verwoord in het regeerprogramma om bij te dragen aan internationale missies buiten het NAVO- en EU-grondgebied met geografische prioriteit voor landen in de bredere nabuurr regio. Het kabinet legt met deze bijdrage het zwaartepunt op de veiligheid van Europa en als betrouwbare partner hier verantwoordelijkheid voor te nemen in het kader van *burden sharing*.

Nationale kaders van de Nederlandse bijdrage

Nederland draagt reeds met zeven staffunctionarissen en een HUMINT-team bij aan EUFOR Althea tot en met juli 2025. De additionele Nederlandse militaire bijdrage aan EUFOR Althea betreft de inzet van een infanteriecompagnie van de Koninklijke Landmacht (maximaal 175 militairen) voor de periode oktober 2025 tot en met 1 oktober 2026, en de verlenging van de inzet van een HUMINT-team (maximaal tien personen) en tien staffunctionarissen van 1 augustus 2025 tot en met 31 december 2027. Nederland kan gebruik maken van bestaande legering.

De infanteriecompagnie is onderdeel van het multinationalaal bataljon. Om de operationele doelen te bereiken heeft het multinationalaal bataljon verschillende taken: zorgdragen voor *force protection* van EUFOR Althea, optreden als *Quick Reaction Force*, ondersteunen van gecombineerde trainingen met de strijdkrachten van Bosnië en Herzegovina, uitvoeren van *Peace Support Operations*, waaronder patrouilles door geheel Bosnië en Herzegovina om zichtbaarheid te tonen en af te schrikken, en *Crowd & Riot Control*. Momenteel leveren Griekenland, Oostenrijk, Hongarije, Turkije en Roemenië een compagnie aan het multinationalaal bataljon.

De infanteriecompagnie zal tijdens patrouilles gebruik maken van een (lokaal geworven) tolk om beter contact te kunnen leggen met de lokale bevolking. Tevens worden enkele informatiespecialisten toegevoegd om de commandant van de infanteriecompagnie te adviseren op het gebied van *Presence, Profile and Posture*, een belangrijk element in StratCom. Beide toevoegingen komen voort uit geleerde monitoringslessen van de meest recente uitzending van de infanteriecompagnie van het Korps Mariniers, zoals gerapporteerd in de voortgangsrapportage van de Nederlandse bijdrage aan EUFOR Althea in Bosnië en Herzegovina (Tweede Kamerstuk 29 521, nr. 484, d.d. 15 mei 2024).

Het HUMINT-team wordt aangestuurd door de inlichtingensectie in het hoofdkwartier en heeft als taak het verzamelen van inlichtingen voor EUFOR Althea. Het HUMINT-team wordt met een door Nederland geworven tolk ingezet in heel Bosnië en Herzegovina.

De maximaal tien staffunctionarissen zullen werkzaam zijn op het hoofdkwartier van EUFOR Althea. Zij houden zich bezig met de plannen van de operatie, StratCom en inlichtingen. Hiermee levert Nederland een bijdrage aan het dagelijks functioneren van de operatie.

Operationele haalbaarheid

De bevelstructuur

Het operationele commando van EUFOR Althea bevindt zich bij SHAPE (NAVO) op basis van de Berlijn Plus-overeenkomst. De operatie wordt in Bosnië en Herzegovina aangestuurd door de *Force Commander* vanuit het hoofdkwartier op Camp Butmir in Sarajevo. De Nederlandse militairen worden onder operationele controle geplaatst van de *Force Commander* van EUFOR Althea. De eindverantwoordelijkheid (*Full Command*) is te allen tijde een nationale verantwoordelijkheid en berust bij de Commandant der Strijdkrachten (CDS), onder politieke verantwoordelijkheid van de minister van Defensie.

Het vereiste militaire vermogen en wijze van optreden

De infanteriecompagnie is uitgerust met het benodigde materieel en bewapening om invulling te geven aan de opdrachten en doelstellingen van de operatie en het multinationalaal bataljon. Het materiaal wordt door Nederland opgeslagen conform de hiervoor geldende standaarden. Om conform de taakstelling voor langere duur zelfvoorzienend te zijn, wordt de compagnie aangevuld met medische en transportcapaciteit. De EU heeft voor deze operatie een voldoende robuuste geweldsinstructie opgesteld.

Genderperspectief

Bij de voorbereiding en uitvoering van de Nederlandse bijdrage wordt expliciet aandacht besteed aan het EU *Gender Action Plan III*, hetgeen in lijn is met het Defensie Actieplan 1325 dat op 10 december 2020 met uw Kamer is gedeeld. Meer letten op gender bij de planning en uitvoering van militaire operaties, bijvoorbeeld bij de patrouilles die de infanteriecompagnie uitvoert, helpt de missie effectiever te worden. Door beter contact met de gehele bevolking wordt meer informatie verkregen en wordt beter bijgedragen aan sociale stabiliteit.

Geschiktheid en beschikbaarheid krijgsmacht

Personele en materiële gereedheid

Doordat de infanteriecompagnie van de Koninklijke Landmacht als organieke eenheid¹ wordt ingezet, worden negatieve gevolgen voor de operationele gereedheid (personele gereedheid, materiële gereedheid en geoefendheid) geminimaliseerd. 13 Infanteriebataljon, dat de infanteriecompagnie levert, kan tot januari 2027 niet in zijn geheel elders worden ingezet. Anderzijds heeft deze bijdrage een positieve impact op de personele gereedheid. Een internationale inzet is van belang voor het personeel, omdat het bijdraagt aan zingeving van het werk en relevante ervaring. Voor het kunnen leveren van *Crowd & Riot Control* wordt een aanvullende opleiding gevolgd.

De HUMINT-bijdrage levert geen beperkingen op voor zowel de generieke als de operationele gereedstelling of toegezegde stand-by-verplichtingen. In plaats daarvan verbetert de gereedheid van het HUMINT-team, omdat relevante ervaring wordt opgedaan tijdens de militaire operatie. De inzet draagt daardoor positief bij aan de geoefendheid. De positieve impact op de operationele gereedheid neemt toe tijdens deze meerjarige bijdrage met meerdere teams. Het HUMINT-team wordt met organieke middelen ingezet en werkt daarnaast met door EUFOR Althea verstrekt materieel. Er zijn derhalve geen materiële verdringingseffecten.

Het is mogelijk dat Nederland gedurende de inzetperiode in Bosnië en Herzegovina om een bijdrage zal worden gevraagd voor veiligheidsgaranties in Oekraïne. Een dergelijke bijdrage zou aanleiding kunnen zijn tot tussentijdse herprioritering van militaire capaciteiten, waaronder de bijdrage aan EUFOR Althea. In dit stadium kan het kabinet een dergelijke herprioritering niet uitsluiten. Desondanks verwacht het

¹ Organieke eenheid betekent de standaard inrichting van de eenheid.

kabinet dat de bijdrage EUFOR Althea uitgevoerd kan worden, ook naast een eventuele inzet ten behoeve van veiligheidsgaranties in Oekraïne.

Risico's

Veiligheidsrisico's

De fysieke dreiging van (para)militaire actoren, *Improvised Explosive Devices*, terroristische actoren, en civiele onrust jegens Nederlandse militairen in Bosnië en Herzegovina is momenteel laag. In het geval van escalatie van latente onrust onder de bevolking vormt civiele onrust waarschijnlijk de grootste fysieke dreiging voor een Nederlandse presentie in Bosnië en Herzegovina. De dreiging van statelijke actoren tegen de Nederlandse veiligheidsbelangen gaat momenteel vooral uit van staten als Rusland en China op het gebied van inlichtingenvergaring. Daarbij werkt vooral Rusland nauw samen met Servië op het gebied van (contra-)inlichtingenoperaties in de Westelijke Balkan, waarbij zowel cyber- als klassieke inlichtingenmiddelen worden ingezet. Daarnaast geldt dat de spionagemogelijkheden van Rusland groter zijn in Bosnië en Herzegovina dan in de meeste andere Europese landen.

Medische risico's

Gezondheidszorg naar internationale maatstaven is voornamelijk aanwezig rondom Sarajevo. Bij optreden buiten deze regio wordt gepland op medische ondersteuning. De Nederlandse bijdrage beschikt daarom naast de capaciteiten van EUFOR over eigen organieke militaire medische capaciteiten.

Arbeidsomstandigheden

De luchtkwaliteit in Bosnië en Herzegovina wordt met name tijdens de wintermaanden negatief beïnvloed door de verhoogde emissie van verbranding van bruinkool en hout. De luchtmeetapparatuur wordt dagelijks uitgelezen, en waar nodig worden mitigerende maatregelen getroffen.

Risico op burgerslachtoffers

Binnen het mandaat van EUFOR Althea past de gewapende Nederlandse infanteriecompagnie enkel geweld toe ter zelfverdediging en indien de infanteriecompagnie *Crowd & Riot Control* moet uitvoeren. Het risico op burgerslachtoffers door geweldsaanwending is binnen dit mandaat zeer laag. Defensie minimaliseert de risico's door de compagnie te trainen op de juiste toepassing van ethiek en de geweldsinstructie, waarbij de-escalatie en het voorkomen van burgerslachtoffers centraal staan. Desondanks bestaat in geval van zelfverdediging of bij inzet van *Crowd & Riot Control* het restrisico dat burgers betrokken raken in situaties waar de infanteriecompagnie geweld moet gebruiken. De *Senior National Representative*, tevens de *Red Card Holder*, is een van de maximaal tien Nederlandse staffunctionarissen in het EUFOR Althea-hoofdkwartier. Voor deze inzet volstaat communicatie van algemene inzetinformatie voor attributie van burgerslachtoffers door derden via de online 'weekoverzichten Defensieoperaties' en de reguliere voortgangsrapportage.

(Na)zorg

Op alle uitgezonden Nederlandse militairen zijn de geldende regelingen van toepassing. Indien noodzakelijk of gewenst, kunnen leden van een sociaal medisch team in het operatiegebied toezien op het welzijn van de militairen. De inzet leidt niet tot een inbreuk op de uitzendbescherming van militairen.

Overige risico's

Het kabinet is alert op de beschikbaarheid en vulling van de reserve-eenheden in geval van escalatie, omdat een deel van deze eenheden gedeeld wordt met de *Kosovo*

Force (KFOR). Deze beschikbaarheid en vulling varieert van tijd tot tijd, en blijft hiermee een continu aandachtspunt. EUFOR Althea oefent regelmatig met het inbrengen van reserve-eenheden. Laatstelijk zijn deze succesvol geactiveerd ter versterking van de operatie.

De afgelopen twintig jaar is de veiligheidssituatie in Bosnië en Herzegovina relatief stabiel geweest. EUFOR Althea is daarmee nooit op de proef gesteld om in een serieuze verslechterende veiligheidssituatie de *safe and secure environment* te moeten herstellen. Het kabinet wijst de operatieleiding en de EU in Brussel regelmatig op het belang om in haar logistieke- en besluitvormingsprocessen voldoende voorbereid te zijn op dergelijke scenario's.

Monitoring, evaluatie en leren van de inzet

Op basis van geleerde lessen van eerdere missiebijdragen is een raamwerk ontwikkeld voor de monitoring en evaluatie van de Nederlandse bijdrage aan EUFOR Althea. Bij de monitoring wordt zowel aansluiting gezocht bij reeds bestaande (voortgangs)rapportages en informatiebronnen van Nederland en EUFOR Althea, als een zelfstandig beeld gevormd via een gezamenlijk monitoringsbezoek van de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken aan de missie en het operatiegebied. Dit is in maart 2024 voor het eerst in Bosnië en Herzegovina uitgevoerd. Hierbij werd specifiek aandacht besteed aan de mate waarin de Nederlandse bijdrage aansluit bij en bijdraagt aan de operatiedoelstellingen van EUFOR Althea, alsook de mate waarin EUFOR Althea als geheel goed functioneert en de operatiedoelstellingen behaalt. De monitoring en evaluatie wordt gebruikt om het 'organisatieleren' te vergroten. Dit organisatieleren betreft twee delen: het verzamelen van data die zorgen voor eventuele aanpassing van de Nederlandse bijdrage en het toepassen van geleerde lessen bij toekomstige bijdragen. Deze wijze van monitoring, evaluatie en leren gebeurt naast de parlementaire verplichtingen gekoppeld aan de artikel 100-procedure, zoals de jaarlijkse voortgangsrapportage.

Als de inzet wordt beëindigd volgt een onafhankelijk uitgevoerde eindevaluatie, conform moties Bosman (d.d. 11 februari 2020, Tweede Kamerstuk 27 925, nr. 697) en Kerstens/Van Ojik (d.d. 11 februari 2020, Tweede Kamerstuk 27 925, nr. 699).

Financiën

De additionele uitgaven die gemoeid zijn met deze Nederlandse bijdrage aan EUFOR Althea van 1 augustus 2025 tot en met 31 december 2027 worden geraamd op EUR 28,3 miljoen. Deze uitgaven komen ten laste van het Budget Internationale Veiligheid.

De minister van Buitenlandse Zaken,

De minister van Defensie,

Caspar Veldkamp

Ruben Brekelmans